

підставі положень статті 99 Цивільного кодексу України без мотивації причин прийняття такого рішення не слід ототожнювати з відстороненням його від роботи згідно положень статті 46 Кодексу законів про працю України, а отже, вважати порушенням його трудових прав.

Список використаних джерел

1. Кодекс законів про працю України (із змінами та доповненнями). ВВР України. 1971. № 50.

2. Свічкарьова Я.В. Особливості правового регулювання праці в акціонерних товариствах : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.05 . Х., 2003. 20 с.

3. Господарський кодекс України (із змінами та доповненнями). ВВР України. 2003. № 18. Ст. 144.

4. Цивільний кодекс України (із змінами та доповненнями). ВВР України. 2003. № 40–44. Ст. 356.

5. Рішення Конституційного Суду України від 12.01.2010 року № 1-рп/2010 у справі за конституційним зверненням товариства з обмеженою відповідальністю «Міжнародний фінансово-правовий консалтинг» про офіційне тлумачення частини третьої статті 99 Цивільного кодексу України. *Вісник Конституційного Суду України*. 2010. № 22. С. 7.

Волох Олександр Костянтинович,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук

УПРОВАДЖЕННЯ В НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ВИМОГ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ У СФЕРІ ПРАВ ЛЮДИНИ ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВА НА ПРИВАТНІСТЬ

Далеко не у всіх нинішніх студентів є розуміння того, який зміст вкладено у право на приватність (або на невтручання в особисте і сімейне життя, або на недоторканність особистого та сімейного життя). Хоча вказане право є одним з фундаментальних прав людини і громадянина.

Іноді відсутнє таке розуміння і у науково-педагогічних працівників, що є ще більш прикритим.

У тлумаченнях, які знаходяться в рішеннях Конституційного Суду України, Європейського суду з прав

людини, право на приватність прямо пов'язується з повагою до гідності особи.

Людська гідність як правове явище є досить широким за своїм змістом і сферою захисту, а її правовим виразом є право людини на повагу до своєї гідності, яке конституційовано у частині першій статті 28 Основного Закону України.

Також, людська гідність є об'єктом захисту нормами міжнародного права, що впливає із встановлення Загальною декларацією прав людини від 10.12.1948 р. (стаття 1) рівності всіх людей у їх гідності та правах [1].

В Преамбулі Міжнародного пакту про громадянські і політичні права від 16.12.1966 р. (ратифікований Указом Президії Верховної Ради Української РСР № 2148-VIII від 19.10.1973 р.) людську гідність визнано джерелом природних прав людини та основоположним правом кожного: «відповідно до принципів, проголошених Статутом Організації Об'єднаних Націй, визнання гідності, властивої всім членам людської сім'ї, та рівних і невід'ємних прав їх є основою свободи, справедливості і загального миру», а «ці права впливають з властивої людській особі гідності» [2].

Європейський суд з прав людини у рішенні у справі «Сьорінг проти Сполученого Королівства» (1989 рік) виклав доктринальну правову позицію, за якою кожній особі, яка перебуває під юрисдикцією будь-якої держави-учасниці (серед них – Україна), гарантоване право на повагу до своєї гідності з боку органів державної влади, – закріпивши у такий спосіб одну із фундаментальних цінностей демократичного суспільства. Цей доктринальний підхід дістав продовження в рішенні у справі «Селмуні проти Франції» (1999 рік), в якому Європейський суд з прав людини зазначив, що постійне підвищення стандартів у сфері захисту прав людини є невідоротним і, відповідно, вимагає більшої рішучості при оцінці порушень фундаментальних цінностей демократичного суспільства [3].

У межах конституційної систематизації положення статті 3 Основного Закону України закріплюють те базисне уявлення, за яким людина існує не у зв'язку з існуванням держави, а саме держава конститується за волею людини. Визнавши честь і гідність людини як абсолютну ознаку її статусу, український конституцієдавець в частині другій цієї статті відразу вказав на обов'язковість відповідної поведінки влади – *держава*

відповідає перед людиною за свою діяльність, зміст і спрямованість якої визначаються правами і свободами людини та їх гарантіями. Таким чином, на всю державну владу, зокрема законодавчу, покладено обов'язок поважати і захищати людську гідність і не створювати заборонних норм, які б її ображали.

Необхідно вказати також на правову позицію Конституційного Суду України. Так, у п. 2 мотивувальної частини рішення від 11.10.2018 р. № 8-р/2018 (абзаци 2–6) вказано наступне:

«Визначення у Конституції України людини як найвищої соціальної цінності в Україні покладає обов'язок як на державу, так і на її громадян виявляти необхідну повагу до кожної людини. Частиною першою статті 68 Основного Закону України передбачено, що кожен зобов'язаний неухильно додержуватися Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей.

Право на людську гідність, що є одним з основоположних прав людини, зумовлює можливість реалізації всіх інших прав і свобод людини і громадянина і не може бути ні обмежене, ні скасоване (абзац другий пункту 6 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 29 грудня 1999 року № 11-рп/99). Утвердження цього права, у свою чергу, покладає на державу обов'язок забезпечити відповідні механізми (процедури) для участі особи в державному та суспільному житті, для реалізації нею належних їй від народження прав і свобод, а також їх захисту й відновлення у разі порушення.

У Рішенні від 24 квітня 2018 року № 3-р/2018 Конституційний Суд України зазначив, що право людини на повагу до її гідності, як і її право на життя, є невід'ємним, невідчужуваним, непорушним та підлягає безумовному захисту з боку держави; у статтях 27, 28 Конституції України інституціалізовано не лише негативний обов'язок держави утримуватися від діянь, які посягали б на права людини на життя та повагу до її гідності, а й позитивний обов'язок держави, який полягає, зокрема, у забезпеченні належної системи національного захисту конституційних прав людини шляхом розроблення відповідного нормативно-правового регулювання; впровадженні ефективної системи захисту життя, здоров'я та гідності людини; створенні умов для реалізації людиною її фундаментальних прав і свобод;

гарантуванні порядку відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок порушень конституційних прав людини; забезпеченні невідворотності відповідальності за порушення конституційних прав людини (абзаци четвертий, п'ятий підпункту 2.1 пункту 2 мотивувальної частини)» [4].

Також згідно п. 3 ч. 1 ст. 2 Закону України від 06.09.2012 р. № 5207-VI «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» законодавство України ґрунтується на принципі недискримінації, що передбачає незалежно від певних ознак повагу до гідності кожної людини.

Ухвалюючи образливі для людської гідності положення про Єдиний державний демографічний реєстр в Законі № 5492-VI, законодавець зневажливо розглядав людину як об'єкт права, якому вона повинна коритися, і обрав обмежувальний для її життєдіяльності засіб, який принижує суб'єктну якість людини.

Разом із тим, необхідно акцентувати, що Україна є державою-учасницею Міжнародного пакту про громадянські та політичні права, а відтак має чітко окреслені міжнародно-правові зобов'язання за Пактом.

Так, у Зауваженні загального порядку № 31 «Характер загального юридичного зобов'язання, що покладається на держави-учасниці Пакту», прийнятому Комітетом ООН з прав людини (2004 р., 80 сесія) сформульовані чіткі правила, що стосуються виконання зобов'язань за Пактом, у тому числі щодо реалізації права на невтручання в особисте і сімейне життя та права на свободу пересування:

«Зобов'язання за Пактом загалом і за ст. 2 зокрема є юридично обов'язковими для кожної держави-учасниці в цілому. Дії всіх гілок влади (виконавчої, законодавчої і судової) та інших органів державної влади будь-якого рівня (національного, обласного або місцевого) можуть потягти за собою відповідальність держави-учасниці.

Виконавча гілка державної влади, яка зазвичай представляє державу-учасницю на міжнародному рівні, в тому числі в Комітеті, не може посилатися на ту обставину, що дію, несумісну з положеннями Пакту, було здійснено іншою гілкою влади – в якості виправдання для звільнення держави-учасниці від відповідальності за вчинення вказаної дії та порушення Пакту, яке мало місце в результаті цього.

Таке розуміння впливає безпосередньо з принципу, що міститься у ст. 27 Віденської конвенції про право міжнародних

договорів, згідно якого держава-учасниця «не може посылатися на положення свого внутрішнього права в якості виправдання для невиконання нею договору». Хоча у п. 2 ст. 2 Пакту державам-учасницям дозволяється здійснювати визнані у ньому права у відповідності зі своїми конституційними процедурами, цей самий принцип працює й на те, щоб не дати державам-учасницям можливості посылатися на положення конституційного права чи інших галузей внутрішнього права для виправдання недотримання або невиконання зобов'язань за договором» (п. 4);

«Проголошене у пункті 2 статті 2 зобов'язання вживати заходів для забезпечення реалізації прав, що визнаються у Пакті, є **абсолютним зобов'язанням безпосередньої дії**. Недотримання цього зобов'язання не може бути виправданим будь-якими міркуваннями політичного, соціального, культурного або економічного характеру» (п. 14) [5].

Відповідно до ст. 16 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права **кожна людина, де б вона не перебувала, має право на визнання її правосуб'єктності** [2].

Більше того, у п.п. 58, 59 Сиракузьких принципів тлумачення обмежень та відступів від положень Міжнародного пакту про громадянські та політичні права (Документ ЕКОСОП ООН E/CN.4/1985/4) наголошується, що жодна держава-учасниця **навіть під час надзвичайного стану, що загрожує життю нації, не має права відступати від статей Пакту, які гарантують (в числі інших) право на визнання правосуб'єктності людини**. Вказане право разом з іншими, закріпленими у вказаних положеннях, **не підлягає відступам за жодних обставин, навіть при підтвердженій цілі збереження життя нації**. Держави-учасниці Пакту зобов'язані забезпечувати ці права усім особам, що знаходяться під їх юрисдикцією (Стаття 2 (1)), і забезпечувати ефективні засоби правового захисту у разі порушення прав (Стаття 2 (3)) [6].

Людська гідність – є не лише індивідуальна гідність особи, а й гідність людини як родова сутність, тому публічна влада повинна у своїй діяльності це враховувати.

Виходячи з викладеного та орієнтуючись на конституційний принцип верховенства права, ми маємо будувати освітній процес в цілому та процес опанування студентами навчальних дисциплін, до яких змістовно можна

«прив'язати» розгляд питань, що стосуються захисту право на приватність.

Таким чином, є сенс запровадження до обов'язкового вивчення в структурі окремих навчальних дисциплін – як для перемінного складу академії, так і для слухачів курсів підвищення кваліфікації – відповідних тем, що розкривали б сутність та окремі практичні аспекти захисту права на приватність.

Список використаних джерел

1. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text.

2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995043#Text>.

3. Окрема думка судді Конституційного Суду України Шишкіна В.І. стосовно Рішення Конституційного Суду України від 11.03.2011 р. № 2-рп/2011 у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень законів України «Про засади запобігання та протидії корупції», «Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» (справа про корупційні правопорушення та введення в дію антикорупційних законів). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v021p710-10#Text>.

4. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень частини другої статті 8, другого речення частини четвертої статті 16 Закону України «Про звернення громадян» (справа про звернення осіб, визнаних судом недієздатними) від 11.10.2018 р. № 8-п/2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-18#Text>.

5. URL: <https://www.refworld.org.ru/docid/478b26df2.html>.

6. URL: <http://undocs.org/ru/E/CN.4/1985/4>.